

”שבעים איש חמשים אלף איש”

תגובה למאמרה של מזל אסקין¹

א

דרך ניתוחה של מזל אסקין לפסוק ”ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש” (שמי”א ו', יט) נראית לי נכונה מאוד וקולעת, כחוט השערה אל פשט הפסוק. פסוק זה נשתברו על ביאורו קולמוסים רבים, ומקום הניחו לה מן השמים. לדבריה שבעים איש הוכו בבית שמש בעת שראו בארון ה' משבאה העגלה לשדה יהושע בית השמשי; וחמישים אלף היכה ה' בעם באופן כללי.

דרך הניתוח שהיא מציעה לפסוק פותרת בעיות רבות בפשט הפרשה כאן, ובדרך זו ניתן לפתור בעיות במקומות רבים במקרא, ואתן שתי דוגמות:
מי כה' אלהינו המגביהי לשבת, המשפילי לראות בשמים ובארץ
(תהילים קי”ג, ה-ו)

ניתן לבאר: המגביהי לשבת - בשמים. המשפילי לראות - בארץ (אף שהוא כנראה נגד חלוקת הפסוקים).
שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה
(שיר השירים א', ה)

והביאור: שחורה אני כאהלי קדר ונאווה כיריעות שלמה, ועוד רבים.²

¹ מ' אסקין, ”שבעים איש חמשים אלף איש”, מגדים כג (שבט תשנ”ה), עמ' 109-114.
² ועיין ברש”י לשמות כ”ה, ז, שביאר, ”אבני שהם ואבני מלאים לאפד ולחשן” - אבני שהם לאפוד ואבני מילואים לחשן.

בין הדוגמות שהובאו במאמרה של מ' אסקין ובדבריי כאן ישנן כאלו שפירושן אינו מעלה צורך לשבור את התחביר הבסיסי של הפסוק, כיוון שמדובר במשפט כולל. כך ב”אבני שהם” שהבאנו כאן, וב”עמוני ומואבי” שהביאה מ' אסקין, ולכך מקבילות רבות. וישנן דוגמות שיש בהן מן החידוש, שהרי תחבירו הבסיסי של הפסוק נשבר בהן, דוגמת ”שבעים איש חמשים אלף איש” או ”המגביהי לשבת המשפילי לראות”. ותופעות אלו נדירות יותר.

ב

מ' אסקין לא נתנה בדבריה ביאור מספיק לשאלה, מדוע הכה ה' בעם חמישים אלף איש, ודבריה בכך נראים לי דחוקים.

להבנתי, ניתן בפסוק זה סיכום לכל המוכים מיום שהוציאו חפני ופינחס את הארון ממקומו במשכן אל שדה המערכה ועד ליום חזרת הארון לבית שמש.

ביומה השני של מלחמת אבן העזר (שמ"א ד') נפלו במערכה שלושים אלף לוחמים. האסון שהתרחש שם מתואר בהרחבה במזמור ע"ח בתהילים, ושם מתואר גם חורבן הערים שנתפסו בידי פלישתים, והטבח, השוד והאונס שעשו הפלישתים באוכלוסייה שאינה לוחמת:

ויסגר לחרב עמו ובנחלתו התעבר. בחוריו אכלה אש ובתולותיו לא הוללו. כהניו
בחרב נפלו ואלמנותיו לא תבכינה

(תהילים ע"ח, סב-סד).³

מספר כולל של חמישים אלף מוכים במלחמה זו מתקבל אפוא על הדעת. בשני האסונות - בזה שבאבן העזר ובזה שבבית שמש - החטא דומה: "כי ראו בארון ה'". במלחמת אבן העזר הוצא הארון אל המחנה בלא רשות ובלא ההכנה הרוחנית המתאימה, ולפי המתואר בתהילים (ע"ח, נז-נח), יש להניח, שהמחנה היה טמא בעבודה זרה. כך היה גם בשדה יהושע בית השמשי, וכאן סיכם הנביא את מספר המוכים, חמישים אלף בעם בעת שביית הארון ושבעים בבית שמש בעת חזרתו.

³ השווה לתיאור הערים שכבשו פלישתים במלחמה זו בשמ"א ז', יד.